

№ 3/1(172) (2017)

ПЕРШІ КРОКИ ДО ОНОВЛЕНОЇ ШКОЛИ

- [ЗМІСТ](#)

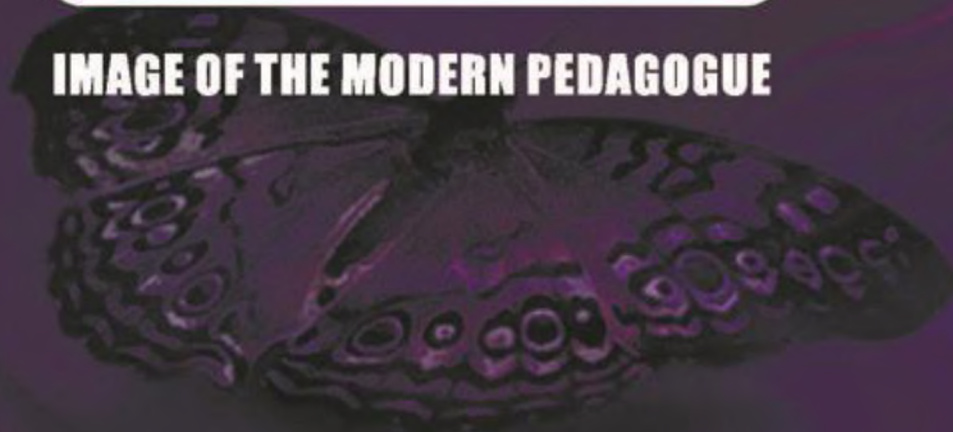
Передплатний індекс
в Україні 37543

ISSN 2221-6316

№3 / 1 (172)
2017

IMAGE OF THE MODERN PEDAGOGUE

Перші кроки до оновленої школи
The first steps to upgraded school

ЗМІСТ

ТОЧКА ЗОРУ

«Нова школа» – мрія чи реальність?

[PDF](#)

*Олена Василівна Гурська, Василь Васильович Тимошенко, Леонід 5-9
Леонідович Мироненко*

Підвищення соціального статусу вчителя початкових класів у новій українській школі

[PDF](#)

Надія Іванівна Білик, Олена Олександрівна Бабаєва 10-14

ВИЩА ШКОЛА

Формування професійної мобільності майбутніх учителів шляхом розв'язування навчальних ситуацій

[PDF](#)

Оксана Іванівна Кіліченко 15-19

Використання системи інноваційних педагогічних технологій у процесі формування естетичної культури майбутнього вчителя початкових класів

[PDF](#)

Наталія Володимирівна Пилипенко 20-22

Візуальне читання як ефективний метод ресурсно-орієнтованого навчання студентів у вищій школі

[PDF](#)

Наталія Василівна Кононець 23-26

Сміхотерапія як спосіб оздоровлення студентського середовища

[PDF](#)

Валентина Станіславівна Гриньова 27-31

Ключові компетентості майбутніх учителів природничих дисциплін у фаховій підготовці

[PDF](#)

Леся Віталіївна Соловей 32-34

ПІСЛЯДИПЛОМНА ОСВІТА

Авторський спеціалізований курс як відкрите навчальне середовище для неперервного розвитку вчителів біології шкіл сільської місцевості

[PDF](#)

Олена Вікторівна Харченко 35-39

Концептуальні підходи до створення інтегрованого курсу з природознавства для старшої школи

[PDF](#)

Валерій Сергійович Коваленко, Надія Вікторівна Стець 40-42

Оцінювання ефективності моделі навчання природничих предметів на засадах діяльнісного підходу

[PDF](#)

Олена Олександрівна Буйдіна 43-47

РІДНІ ДЖЕРЕЛА

Вчення про ноосферу В. І. Вернадського – основа сучасного природознавства

[PDF](#)

Марина Вікторівна Гриньова 48-54

НАВЧАЮЧИ - ВЧИМОСЯ

Концептуальні підходи до створення інтегрованого курсу з природознавства для старшої школи

[PDF](#)

Павло Віталійович Хоменко, Артем Леонідович Гавриш 55-59

Гуманістичні студії у формуванні дидактичних траєкторій педагогічної моделі ордену єзуїтів

[PDF](#)

Галина Іванівна Навольська 60-63

ЖУРНАЛ У ЖУРНАЛІ

[VII Всеукраїнський майстер-фест «Український дивограй»](#) [PDF](#)
[\(творчий проект ЗОШ I-III ступенів №1 м. Горішні Плавні в](#)
[рамках проекту «Центр глобального молодіжного партнерства»](#)
[Горішньоплавнівської міської ради Полтавської області\)](#)

Наталія Анатоліївна Тягай

Іл.

ПОРАДИ СПЕЦІАЛІСТА

[Атестація працівників психологічної служби Полтавщини \(дайджест](#) [PDF](#)
[майстер-класів\)](#)

Катерина Миколаївна Муліка, Людмила Олексіївна Жданюк,
Тетяна Вікторівна Хорошева

64-67

ШКІЛЬНА РОДИНА

[Структура готовності учнів професійно-технічних навчальних](#) [PDF](#)
[закладів до сімейного життя](#)

Алла Володимирівна Барбінова

68-72

ІМІДЖ-ІНФОРМАЦІЯ

[Імідж сучасного педагога - електронне наукове подання](#) [PDF](#)

73

[Відомості про авторів](#)

[PDF](#)

74

ГУМАНІСТИЧНІ СТУДІЇ У ФОРМУВАННІ ДИДАКТИЧНИХ ТРАЄКТОРІЙ ПЕДАГОГІЧНОЇ МОДЕЛІ ОРДЕНУ ЄЗУЇТІВ

А Присвячується розкриттю місця і ролі гуманістичного способу організації навчального процесу у генезі дидактичних механізмів педагогічної системи ордену єзуїтів. Автором конкретизовано мету, визначено принципи, окреслено зміст, представлено нормативне забезпечення та охарактеризовано організаційно-методичні засади єзуїтської освіти. З'ясовано характер і специфіку взаємодії дидактичних акцентів єзуїтської системи навчання молоді з європейськими педагогічними ідеями й освітніми практиками Раннього Нового часу.

Ключові слова: орден єзуїтів; навчальний процес; дидактика; гуманістичні студії; колегіум; «Ratio Studiorum»; гуманістична вченість; гуманітарна освіта; ренесансний гуманізм

Актуальність. Євроінтеграційні суспільні процеси актуалізують необхідність формування інноваційної освітньої парадигми, що забезпечить можливість підготовки гармонійної особистості, здатної ефективно функціонувати в нових соціокультурних умовах сучасного світу. Вдосконалення національної системи освіти Україні на принципах інноваційності, педагогічної доцільності, гуманізму, системності та послідовності перетворень, неможливе без інтерпретації здобутків освітніх моделей, парадигм і тенденцій минулого, адже виявлення та упровадження історично обґрунтованих і верифікованих методів навчання значно посилять якість, динаміку й ефективність моделювання та побудови навчального процесу в сучасних освітніх закладах. Яскравою історичною ілюстрацією освітньої моделі, багатовікова педагогічна традиція якої засвідчила ефективність своїх принципів, змісту, методів і форм, є освітня система католицького ордену єзуїтів (Товариства Ісуса). Попри конфесійну приналежність і духовно-релігійну специфіку, дидактичні акценти єзуїтської системи освіти відіграли суттєву роль у формуванні сучасних європейських підходів до організації та здійснення навчального процесу, як у сфері релігійної освіти, так і в світському навчанні.

Останні дослідження та публікації. Діяльність ордену єзуїтів привертала увагу багатьох дослідників. Серед них – О. Андреев, В. Бангерт, С. Беднарський, Т. Блінова, Дж. Бродрік, Г. Бюмер, Р.-Ф. Гетте, Ж. де Гібер, Л. Гжебень, Б. Год, Т. Гривінгер, Ж. Губер, А. Дем'янович, М. Інґлот, В. Кіку, Ш. Кіхле, А. Коваль, Ж. Лакутюр, В. Лявшук, Р. Марек, Д. Мітчелл, Г. Моно, Д. Міхневич, Дж. Оллін, А. Папазова, Л. Пехнік, Х. Ранер, Л. Ранке, Н. Свиридова, С. Серяков, М. Філіпсон, К. Харлампович, Т. Шевченко, К. Шмідт, Д. Шмонін, Н. Яковенко та ін.

Попри те, що питання про зміст, методи та форми навчання в школах ордену єзуїтів було предметом багатьох досліджень, історико-педагогічна проблема дидактичних акцентів освітньої моделі єзуїтів містить значне поле для формулювання нових, актуальних і пізнавальних науково-дослідних завдань. Серед них нашу увагу привернула проблема місця і ролі гуманістичного методу організації навчання у дидактичних стратегіях педагогічної моделі Товариства Ісуса.

Мету статті вбачаємо у розкритті особливостей інтеграції гуманістичного інструментарію в організацію навчального процесу в єзуїтських школах

ранньомодерної доби та визначенні внеску педагогічної системи єзуїтів у справу розвитку гуманістичного напрямку освіти.

Виклад матеріалу дослідження. Відомо, що середина XVI ст. у європейській історії позначена глибокими духовно-релігійними, соціально-економічними, суспільно-політичними й ментальними змінами, особливе місце серед яких належало формуванню широкої мережі освітніх закладів католицьким орденом єзуїтів. За висновком вітчизняного історика Н. Яковенко, орден єзуїтів запровадив нову систему освіти, яка відповідала потребам релігійного оновлення, дякуючи асиміляції здобутків гуманізму та Реформації. Із перших днів існування єзуїтські навчальні заклади (колегіуми або колегії) в типі й обсягові студій орієнтувалися на модель гуманістичної школи, вироблену протестантськими гімназіями [4, с. 17]. Педагогічна інтенційність єзуїтської системи навчання лежала в духовно-педагогічній, практичній, соціальній і гуманістичній площинах. Головну мету навчально-виховного процесу вчителі-єзуїти вбачали у допомозі учням розвинути всі таланти і здібності, чесноти й обдарування для слави Божої й служіння Церкві [11, с. 176].

Зміст єзуїтської освіти відповідав соціокультурним і духовно-педагогічним потребам Раннього Нового часу та базувався на традиціях християнської доктрини. Педагогічному контекстові, в якому відбувався процес навчання, єзуїти приділяли істотне значення. Його новизна полягала в синтезі ренесансно-гуманістичної антропології та християнської теології, в інтеграції гуманістичного і християнського ціннісно-сміслових вимірів. Єзуїти цікавилися людиною, всіма аспектами її діяльності: духовним, фізичним, інтелектуальним, психоемоційним і соціальним розвитком. Завдання шкільництва вони вбачали у навчанні молоді ораторському мистецтву, що ґрунтувалося на солідній базі латинської та грецької мов, а також на класичних традиціях європейської освіти [14, с. 115].

Теоретичні основи змістового компоненту єзуїтської системи освіти були представлені у «Constitutiones Societatis Iesu» («Конституціях Товариства Ісуса») – основоположному програмному документі ордену та «Ratio atque Institutio Studiorum Societatis Iesu» («Укладі студій Товариства Ісуса») – шкільному статуті. Розробку першого документу, який належав перу засновника єзуїтів Ігнатія Лойоли (Ignatius de Loyola), було завершено в 1582 р. і затверджено Папою Римським Григорієм

ХІІ [3, с. 136]. Його четверта частина була присвячена регламентації нормативних, організаційно-педагогічних, процесуальних і методико-технологічних засад заснування орденської системи освіти.

Натомість ухваленню остаточної версії «Ratio Studiorum» передувало кілька документів: у 1562–1563 рр. член ордену єзуїтів Єронім Надал (Hieronymus Nadal) розробив «Ordo Studiorum Germanicus»; 1569 р. було створено перший документ, який містив слово «Ratio» в заголовку: «De Ratione et ordine studiorum Collegii Romani» (пізніше він отримав назву «Ratio Studiorum Borgiana») [11, с. 83–84]. Після обрання генералом єзуїтів Клавдія Аквавіві розпочалася серйозна робота над створенням документа, який би визначив, регламентував та уніфікував змістовий компонент навчального процесу в колегіумах Товариства Ісуса. Так, у 1599 р., після кількарічної роботи комісії та тривалих дискусій був ухвалений та оприлюднений остаточний документ – «Ratio Studiorum et institutionis scholasticae Societatis Iesu», який можна справедливо вважати стандартом єзуїтської системи освіти [6, с. 561].

Аналіз «Ratio Studiorum» свідчить про те, що, крім переліку правил для різних посадових осіб і членів ордену, що пов'язані з організацією освіти, він містив чітко продумане планування шкільних програм, перелік методів навчання та діагностики якості знань, рекомендації щодо розроблення навчально-методичного забезпечення, єдиний набір дидактичних правил для різних педагогічних обставин. В орденському шкільному статуті підкреслювалася думка про те, що наука слугує для того, аби навчити любові до Бога [11, с. 103].

В «Ratio Studiorum», окрім змісту навчального матеріалу, значна увага зосереджувалася на особистості учня й учителя. Документ регламентував вимоги до педагога, окреслював етико-моральні засади поводження з учнями, у ньому декларувалася головна ідея єзуїтської освіти – врахування індивідуальних особливостей і потреб, розбудова талантів і здібностей молоді, визначалася необхідність побудови педагогічно доцільних індивідуальних освітніх маршрутів орденській молоді.

Відтак «Ratio Studiorum» цілком небезпідставно вважається консенсусальним документом, ідеєю компромісів: по-перше, церковних влад (папства, інквізиції, інших чернечих орденів); по-друге, толерантності дискусії та єдності внутрішньоорденської освітньої стратегії; по-третє, врівноваження інтересів шляхти та тиску політичних еліт. Водночас, орденський шкільний статут був не стільки пошуком нових шляхів, скільки впорядкуванням тодішньої системи навчання і виховання, що мала серйозне історичне коріння [9, с. 143].

Формування змісту орденської освіти було підпорядковано принципам системності, послідовності, доступності, єдності змістового та процесуального аспектів, ґрунтовності знань, відповідності соціальному замовленню суспільства, культуровідповідності. Есенційне завдання навчального процесу єзуїти вбачали в досконалому оволодінні ораторським мистецтвом. Попри те, що вказане формулювання дидактичних цілей видається дещо вузьким та однобічним, проте для епохи європейського Відродження філологічні практики та риторика були предметом центральних зацікавлень. Гуманізм ви-

плекав культ слова – найвищий і найдосконаліший вимір форми. Гуманісти-християни (як католики, так і протестанти) додали до того ще й побожність. І в такий спосіб виник вислів, що представляв педагогічний ідеал Й. Штурма – гасло школи ХVІ ст. – «Docta et eloquens pietas» («Вчена і красномовна побожність») [5, с. 156].

Завдання навчання в середній школі «Ratio Studiorum» визначав досконалу риторику. Такі пріоритети не були позбавленими глибоко продуманої раціональності. У кожному класі учень отримував певні відомості про предмети, навички, які він повинен був уміти застосовувати в житті. Здатність користуватися здобутими знаннями полягала в умінні володіти словом, спираючись на граматично-літературні норми [5, с. 157].

Формуючи освітню доктрину, єзуїти багато чого запозичили в гуманістів, які приділяли неабияку увагу мовно-літературній формі (граматиці, поезії, риторичі). Зміст навчального процесу був сфокусований на формуванні у молодого покоління готовності до публічних виступів, що ще більше тренувало мислення [5, с. 157]. Завдяки навчанню на зразках «вишуканої» літератури учні, натхненні прикладами добродесної та навіть героїчної поведінки, набували практичної розсудливості, мудрості, що робило їх «лідерами» та давало змогу впливати на інших із кращої сторони [11, с. 129].

У відповідності до ренесансно-педагогічних уявлень про послідовність засвоєння знань, навчання в єзуїтських колегіумах мало ступеневий характер. Освітні заклади ордену поділялися на класи вищого та середнього рівнів, що були представлені вищими та нижчими студіями відповідно. Перші три класи шкільного середнього рівня були граматичні (*infima*, *grammatica*, *syntaxis*). Навчальний план передбачав такий обсяг знань і умінь: I – основи латини та грецької мови; II – опанування загальними граматичними правилами латинської мови, грецький катехизм; III – завершення вивчення латинської граматики, початок вивчення грецької граматики. Крім цього, оглядово вивчали історію, міфологію, географію. Вивчення граматики охоплювало два роки: I рік – *grammatical prima* або *infima* (приготування до початку граматики); II рік – *grammatical media* (граматика і початок синтаксису). Синтаксис – *grammatical tertia* або *superior* – передбачав продовження ґрунтовного опанування синтаксису. У переліку навчальної літератури були твори античних авторів Цицерона, Овідія, Вергілія, Теренція та ін. [7, с. 120–121].

У вищих класах (*poesis*, *rhetorica*) шкільного середнього рівня навчання зосереджувалось на двох напрямках: I – поглиблене вивчення класичних мов, стилістика, написання власних творів, «*eruditio*»; II – навчання красномовства, ораторського мистецтва та історії (доволі поверхово). Курси цього класу поділялися на дві категорії: 1) мистецтво та правила красномовства; 2) стиль і пояснення речей [3, с. 139]. Грецький курс було присвячено вивченню трактатів ораторів, істориків, поетів Демосфена, Платона, Василія Великого, Івана Златоуста, Гесіода [2, с. 178]. У двох інших класах викладали християнську релігію (II. Канізій, «Виклад християнської доктрини»). На викладання релігії відводили одну годину на тиждень. У суботу вивчали латинське і грецьке Євангеліє (по півгодини про-

тягом двох років) у риторичному класі. Завданням класу поезики було оволодіння досконалою мовою Цицерона. Учні вивчали художні твори Вергілія, Горація, Марціала, ораторські промови Цицерона, історичні опуси Цезаря, Салюстія, Лівія; опрацьовували метрику та пізнавали мистецтво написання віршів [7, с. 122]. Значна увага в школах ордену приділялася оволодінню знаннями та формуванню вмінь і навичок в учнів. Під навичками єзуїти розуміли не просте знання фактів чи процесів, а опанування ними і застосування на практиці.

Варто підкреслити, що дидактичні характеристики єзуїтської освіти були міцно пов'язані з педагогічними новаціями Раннього Нового часу. Під навчанням єзуїти розуміли кожен метод пізнання, досвід, роздуми та дії в поступі до правди, а також кожен спосіб, який готує до усунення перешкод, що обмежують особисту волю і прогрес [10, с. 142].

Значний вплив на формування освітньої концепції єзуїтів мали дидактичні положення методу Паризького університету («Modus Parisiensis»). Розробники освітньої моделі (Є. Нададь, І. Поланко, Д. Ледезма) вказували на важливість його впровадження в навчальний процес єзуїтських навчальних закладів. Він передбачав поділ на класи, цілісність студій, активність учнів, закріплення викладача за кожним класом [11, с. 82]. На основі «Modus Parisiensis» засновники педагогічної системи єзуїтів розробили методичні принципи, щоб дати молодим, недосвідченим учителям докладні та зрозумілі рекомендації, і тим самим уніфікувати методи в освітній мережі Товариства Ісуса [10, с. 154]. До «паризького методу» єзуїти додали такі характеристики як безкоштовність навчання, турбота про здоров'я учнів та гігієну, а також, що найістотніше – духовність.

У перших проектах «Ratio Studiorum» (1586 р.) розглядалися питання щодо використання методів, які б допомогли учням в опануванні латини та грецької мови. По-перше, рекомендувалося розмовляти лише латиною серед учнів і вчителів; по-друге – часто повторювати пройдений матеріал [9, с. 133]. Щодо навчання рідної мови, то потрібно було розмежовувати схоластиків (молодих єзуїтів) та екстернів (студентів з-поза ордену). У «Конституціях Товариства Ісуса» підкреслювалася необхідність скрупульозно та повсякчас дбати про студіювання місцевих мов, щоб належно виконувати орденський апостольський обов'язок [9, с. 133]. Наприклад, упровадження цього постулату спостерігалось в Луцькій [12, с. 936] і Львівській колегіях [1, с. 284].

У навчальному процесі вчителі-єзуїти використовували методи, спрямовані на засвоєння учнями філологічних знань, формування вмінь і навичок. Єзуїти застосовували такі методи: словесні (лекція, розповідь, бесіда), практичні (вправи), наочні (ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження). У колегіумах переважав метод усного викладання, який передбачав постійний контакт учителя з учнями та базувався на принципах досконалості та ґрунтовності.

Єзуїти активно використовували дидактичні прийоми активізації та тренування пам'яті, активізації почуттів та емоційних переживань, прийоми постановки запитань під час дискусій, керування взаєминами учнів у процесі навчання (посади де-

куріона, цензора та ін.). Розвиток пам'яті – один із важливих прийомів навчання будь-якого предмета, що полягав у запам'ятовуванні лекцій. Документ «Ratio Studiorum» виходив із тези «стільки знаємо, скільки в пам'яті тримаємо», тому тренування пам'яті тривало по п'ятнадцять хвилин щодня. Також із цією метою учні вивчали уривки творів напам'ять. Проте єзуїти не переважали своїх вихованців, тривалість навчання не перевищувала п'яти годин на день [3, с. 143].

Значна роль у дидактичних стратегіях учителів-єзуїтів належала методам стимулювання і мотивації пізнавальної діяльності, що активно використовувалися в освітній системі ордену єзуїтів. У якості прийомів мотивації єзуїти послуговувалися організацією атмосфери змагань, диспутами, промовами, заохочували заходи на крапці декламації уривків із класиків і написання власних творів. Учителі організовували «академії» для аналізу творів античних авторів, а також практикували публічне вручення нагород [13, с. 60].

Мета і ритм занять відповідали можливостям кожного учня. Єзуїти вважали, що навчання неможливе без співпраці з боку учня, тому активність суб'єктів навчання була істотною рисою освітнього процесу в колегіумах. Оскільки не буває активності без мотивації, то з цією метою застосовували часту зміну форм діяльності, виступи і видовища; «Friget enim Poesis sine teatro» («Холодно сприймається поезія без театру») [10, с. 156].

Головна увага в навчальному процесі в колегіумах приділялася взаєминам «викладач-учень». Педагог створював умови та забезпечував можливість для взаємодії досвіду, розуму та дій [11, с. 250]. Роль учителя вимагала від нього не лише повної самовіддачі, постійного самовдосконалення, а й терпіння. Він мав ґрунтовно підготуватися до занять удома, а на лекціях – зробити акцент на зрозумілому викладі й поясненні учням теоретичних відомостей і прикладів, записаних на таблицях. Учитель тлумачив учням окремі положення навчальної дисципліни, докладно описував факти, давав короткі пояснення. Він діяв таким чином, щоб учні мали змогу отримати основні відомості та зрозуміти сутність справи, а з'ясувати окремі деталі юнакам доводилося самостійно. Єзуїти вважали, що здобуте власним розумом дає вихованцям почуття більшого задоволення, ніж докладне пояснення теми вчителем. Самостійна робота дає учням більше розуміння і насолоду істини [10, с. 142]. На заняттях учитель часто виступав у ролі коректора, спрямовуючи роботу вихованців у потрібне русло.

Цілісність та ефективність навчального процесу неможлива без використання методів контролю та самоконтролю. Контроль знань складався з перевірки – виявлення рівня знань (цю функцію виконував декуріон і доповідав учителеві про результат); оцінки – вимірювання рівня знань, умінь і навичок; обліку – фіксування результатів у каталозі вчителя. Виявлення обсягу і глибини знань було завданням учителя та ставало підставою для переведення учня до наступного класу.

Правила, складені Є. Нададем і Д. Ледезмою передбачали два види іспитів: вступний (під час прийняття до колегіуму) та щорічні (впродовж навчального року). Новоприбулих екзамінували і призначали до відповідного класу. Їхні імена впи-

сували до каталогу. Письмові іспити, що проводили під час навчання, передбачали переклад рідною мовою з латини чи опрацювання певної теми латиною. Аркуші відповідей містили не лише підпис учня, але й зауваження магістра [8, с. 28]. Наступним був усний іспит (двічі на рік), після якого префект укладав новий каталог і кожному магістру давав список учнів його класу. Іспити учні складали спеціальній комісії, яка складалася з префекта шкіл і двох професорів, що зменшувало ризики суб'єктивної оцінки. Ця ж комісія складала й завдання для іспиту [12, с. 114].

Керівництво ордену єзуїтів розпочинало процедуру заснування шкіл після того, як мали достатнє фінансування (як правило благодійну фундацію) і відповідну матеріальну базу. Наприклад, кожен посадовець із адміністративного персоналу в межах своїх повноважень мав дбати про забезпечення бібліотек орденських колегій підручниками («Ratio Studiorum»: правила для провінціала (33, 34), для ректора (17), префекта вищих студій (29, 30), префекта нижчих студій (27, 28) [2, с. 55, 65, 75, 143–144] тощо.

Висновки. Навчальний процес у єзуїтських освітніх закладах мав цілісний і системний характер, визначався чіткою структурованістю та продуманістю дидактичних засад. Учителі-єзуїти вдало інтегрували в навчальний процес орденських колегіумів ренесансно-гуманістичний інструментарій, дбали про всебічний розвиток особистості та формування у вихованців християнсько-гуманістичних цінностей, ідеалу гуманістичної вченості, гуманітарної освіченості, духовного здоров'я. Навчальний процес складався з цільового, змістового, процесуального та результативного компонентів. Центральним у структурі організації навчального процесу в освітніх закладах ордену єзуїтів був процесуальний компонент, адже від вдалого вибору методів навчання та їхньої взаємодії залежав педагогічний результат. Вибір методів і форм організації навчання хоч і був передбачений шкільним статутом і чітко підпорядкований меті формування гармонійної особистості з високими моральними та духовними принципами, однак залишав учителеві можливість поєднувати методи та прийоми для забезпечення ефективності навчального процесу. Водночас його результат вели-

кою мірою залежав від методичного та матеріального забезпечення. Самобутність єзуїтської освітньої системи детермінувалася активним використанням методів стимулювання та мотивації пізнавальної діяльності учнів (диспути, декламації, повторення, змагання між студентами, академії, шкільний театр, нагороди). Єзуїти використовували на заняттях різні форми навчальної роботи: фронтальну, групову, парну, індивідуальну. Дослідження організації навчального процесу дало змогу зробити висновок, що ефективність освітніх впливів ордену єзуїтів полягала в ідейному партнерстві та синтезному підході до розроблення теоретичних засад навчального процесу, а також у вмінні враховувати такі педагогічні закономірності: органічний зв'язок навчання із суспільними потребами, опору на позитивні якості дитини, змагальність, емоційність, діяльність.

Перспективними для подальших досліджень вважаємо теми щодо історико-педагогічної компаративістики впливу педагогічної моделі Товариства Ісуса на освітні системи європейських і східнослов'янських країн.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія Львова / за ред. А. Козицького та І. Підкови. – Львів : Літопис, 2008. – Т. 2. – 2008. – 608 с.
2. Ratio Studiorum : Уклад студій Товариства Ісусового. Система єзуїтської освіти / пер. з лат. П. Паранько ; пер. з англ. А. Маслох. – Львів : Свіадо, 2008. – 252 с.
3. Циглер, Т. История педагогики / Т. Циглер ; под ред. С. А. Ананьина. – Петербург : К. : Студизинк, 1911. – 501 с.
4. Яковенко, Н. М. Латинське шкільництво і «шкільний гуманізм» в Україні кінця XVI – середини XVII ст. / Н. М. Яковенко // Київська старовина. – 1997. – № 1–2 (315). – С. 11–27.
5. Bednarski, S. Upadek i odrodzenie szkół jezuitów w Polsce : studjum z dziejów kultury i szkolnictwa polskiego / S. Bednarski. – Kraków : Wydawnictwo Księży Jezuitów, 1933. – 538 s.
6. Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy (1564-1995). – Kraków : WAM, 1996. – 882 s.
7. Leń, K. Jezuitckie kolegium św. Jana w Jarosławiu (1573-1773) / K. Leń. – Kraków : Wyd. WAM : Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna «Ignatianum», 2000. – 154 s.
8. Piechnik, L. Gimnazjum w Braniewie w XVI w. (Studium o początkach szkolnictwa jezuitckiego w Polsce) / L. Piechnik // Nasza Przeszłość. – Kraków, 1958. – Т. 7. – С. 5–71 s.
9. Piechnik, L. Powstanie i rozwój jezuitckiej Ratio Studiorum (1548-1599) / L. Piechnik. – Kraków : Wyd. WAM : Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna «Ignatianum», 2003. – 264 s.
10. Podstawy edukacji Ignacjańskiej. – Kraków : Wyd. WAM, 2006. – 175 s.
11. The Jesuit Ratio Studiorum : 400th anniversary perspectives / [ed. by Vincent J. Duminuco]. – New York : Fordham university press, 2000. – 307 p.
12. Zaleski, S. Jezuitci w Polsce : w 5 t. / S. Zaleski. – Lwów ; Kraków : Druk. i nakł. Drukarni Ludowej, 1900-1906. – Т. 3. – 1902. – 1244 s.
13. Z dziejów szkolnictwa jezuitckiego w Polsce : wybór artykułów / [wstęp, wybór i oprac. mapki, wykaz szkół, bibliografia, indeks Jerzy Paszenda]. – Kraków : Wydaw. WAM : Księży Jezuitci, 1994. – 259 s.
14. Żmudziński, W. Jak wychowac dojrzałego ucznia / W. Żmudziński // Psychologia w Szkole. – 2006. – Nr. 4. – S. 113–124.

Дата надходження авторського оригіналу до редакції 12.05.2017 р.

Навольская Г. И. Гуманистические студии в формировании дидактических траекторий педагогической модели ордена иезуитов.

А *Посвящается раскрытию места и роли гуманистического способа организации обучения в генезисе дидактических механизмов педагогической системы ордена иезуитов. Автором конкретизирована цель, определены принципы, представлено нормативное обеспечение и охарактеризованы организационно-методические основания иезуитского образования. Выяснены характер и специфика взаимодействия дидактических акцентов иезуитской системы обучения молодежи с европейскими педагогическими идеями и образовательными практиками Раннего Нового времени.*

Ключевые слова: орден иезуитов; учебный процесс; дидактика; гуманистические студии; коллегиум; «Ratio Studiorum»; гуманистическая учёность; гуманитарное образование; ренессансный гуманизм

Navolska H. I. Humanistic studios in the formation of didactic trajectories of the pedagogical model of the Jesuit order.

С *The article is devoted to the disclosure of the place and role of the humanistic way of organizing training in the genesis of the didactic mechanisms of the pedagogical system of the Jesuit order. The author concretizes the goal, defines the principles, presents the normative support, and describes the organizational and methodological foundations of the Jesuit education. The nature and specificity of the interaction of the didactic emphases of the Jesuit system of youth education with the European pedagogical ideas and educational practices of the Early Modern Age have been clarified.*

Key words: the Jesuit Order; educational process; didactics; humanistic studios; collegium; «Ratio Studiorum»; humanistic scholarship; humanities education; Renaissance humanism